

nih uradnikov XL., X. in IX. (oziroma za učiteljstvo meščanskih šol X., IX. in VIII.) dijetnega razreda.

Ako se nam ta akcija posreči — in o dobri volji naših gg. deželnih in državnih poslancev ne dvomimo — smemo upati boljše bodočnosti.

Ker se pa to seveda ne bo zgodilo kar v kratkem, se pridružujemo kranjski učitelji za zdaj peticiji „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“ **D. Č.**

Shod spodnještajerskega učiteljstva v Celju.

II.

Na shodu je poročal g. Vek. Strmšek „o položaju učiteljev“ tako-le:

Spremimo učitelja-začetnika v njegov prvi službeni kraj: Radosti poln, da bo v kratkem začel izvrševati nalogo, katero si je že v mladosti izbral, za katero se je toliko časa pripravljaval in katero so mu profesorji označili kot tako vzvišeno in sveto, je spravil že zdavnaj svoje stvari v red in težko čaka dneva, ko mu bo nastopiti službo. Vsak dan si ponavlja svoj trdni sklep, da hoče biti dober učitelj, da hoče vse svoje dolžnosti natančno izvrševati in vse svoje moči posvetiti svojemu narodu. Sveto hoče služiti sveti domovini.

V mestu, kjer se je pripravljaval za svoj poklic, je sicer še nekoliko dolžan, za pot v službo si je tudi moral izposoditi pet goldinarjev, a kaj to, saj mu zagotavlja § 55. osnovnega šolskega zakona dohodke, da bo mogel brez stranskih skrbi živeti. In če so ti dohodki odmerjeni samo s 30 gld. na mesec, mora to že dovolj biti za normalno življenje, zakaj učiteljev, teh apostolov omike, merodajni činitelji vendar ne bodo pustili stradati, in zakon tudi ne bo neresnice govoril.

On pa hoče štediti in štediti, da kmalu poravnava svoj dolg in potem podpira ljubo svojo mamico, ki se nima skoraj od česa živiti.

Sicer pa kot dijak v mestu ni imel niti polovice toliko dohodkov in vendar je izhajal, koliko lažje bo to šlo sedaj na kmetih.

V take misli zatopljen vstopi neizkušeni mladenič s kovčgom v roki v sobico, ki mu jo je krajni šolski svet prostovoljno in brezplačno prepustil. Prazna je. Treba je kupiti posteljo, mizo, stol, omaro, zrcalo in kako podobo. Dogovori se z mizarjem in trgovcem. Dasiravno je bil v svojih naročilih jako skromen, se mu je pomnožil dolg za celih 30 gld., no, bo pač mamica morala še malo počakati na podporo.

Malo tesno mu postane pri srcu, ko mu vaški krčmar neče dati hrane ceneje kakor za 15 gld., četudi mu je dvakrat povedal, da ni nikakor izbirčen.

Postrežnici, ki mu bo postiljala, pometala in obleko snažila, mora dati po 1 gld.

Zima se obeta, treba je drv, in zopet je 8 gld. dolga več. Preden se vtakne prvo plačo v žep, mu tudi prezentirajo odredbo finančne oblasti, da mora plačati od svoje službe 6 gld. 50 kr. desetka.

Drugi mesec ni nič bolje. Črevlji so obrabljeni, suknja pretenka, treba je krojača in čevljarja, dolg zopet raste in raste.

Tretji mesec je treba sraje in drugega perila; raztrgan in umazan vendar ne sme biti.

In tako prinese vsak mesec novih potreb, a zmeraj enako malo denarja, in preden se siromak zave, ima že nad 100 gld. dolga.

Iz mesta dobiva opomin za opominom. Preti se mu s tožbo, mizar in trgovec ga postrani gledata in manj ali bolj očitno tirjata, krojač in čevljar se mu postavljata pri vsaki priliki na pot. Vsak mesec se mora pri vseh upnikih opravičevati, vsakega potrpljenja prositi; da mu le-ti ne pustijo krajarja v žepu, je čisto naravno. Od tod je gotovo reklo, da pravi učitelj zadnjih 25 dni mesca nima denarja.

Kaj mu je storiti, da plača dolg? Treba je svoje potrebe še bolj omejiti. Odpravi postrežnico, postilja, pometala in snaži si sam, kuriti ni več treba, saj bo zime skoraj konec, drv pa tudi ni.

Dobi si tudi samovar, se dogovori s sosedo, da mu bo vsak večer poslala pol litra mleka, tega si skuha polovico za večerjo, polovico za zajutrek, samo obedovat še gre v krčmo.

Tako dožene vsaj toliko, da se dolg ne množi.

A kakšna izprememba se je izvršila z mladim učiteljem? Njegova živahnost je izginila. Šola ga nič več ne veseli, priprave za pouk so vedno krajše in površnejše, nič se mu prav ne ljubi.

Med ljudi ne zahaja mnogo, saj to stane denar, učiteljskemu društvu, kateremu je prvi mesec s tolikim navdušenjem pristopil, se je izneveril, saj nima ne denarja, ne kredita.

Najrajši sedi v kakem kotu ter računa in računa, kdaj bode že te bede konec, a vedno eden in tisti zaključek: najbrž nikoli. Zdvojen sam s seboj in s svojim poklicem preklinja svojo usodo, se z nevoljo spominja onih, ki so mu učiteljski stan hvalili in kolikortoliko zakrivali, da se mu je i on posvetil. Ves svet se mu zdi lažnjiv.

Večkrat je že pogledal v zbirko zakonov, če je tisti famozni § 55. res notri, ali so si ga samo gg. profesorji izmislili. Torej velja tudi deželni upravi židovsko načelo: Skrbi in izžemaj, kjer in kogar moreš. Torej ne krepsten, naobražen človek, ampak oni je prvi, ki ve svoje koristi povsod varovati.

Kaj pa naj uči on? Ali naj navdušuje otroke za ideale? Ali ne provzroči ž njimi največje nesreče?

Res, pomilovanja vreden človek!

In v tem stanu, v tem pomanjkanju, v tem dvomu se mu je pripravljati za drugi izpit. Hočeš, nočeš, napraviti moraš zopet novi dolg pri knjigarju. Zopet se oglasi zima z večjimi potrebami, in dolg zopet raste.

To ga zdrami, da se učenja marljiveje poprime, saj se mu po izpitu plača izboljša. Za izpit pa treba zopet 15—30 gld. na posodo vzeti. Trgovec mu jih da, a shrani plačilno polo, da si osigura obljubljeni obroke. Sedaj pošilja trgovec v davkarijo po učiteljevo plačo in da učitelju kolikor mogoče malo.

Gospoda moja, takšen je začetek službovanja pri večini slovenskih učiteljev, ki si ne morejo dobiti postranskih zaslužkov. A kakšen zaslužek pa naj dobi učitelj na kmetih?

V trgih in mestih potrebujejo vsaj tuintam hišnega učitelja in če drugega ni, najde se vsaj dobrosrčen advokat ali notar, pri katerem se vsaj časih s prepisovanjem kaj zasluži. Poznam advokata, dobrega moža, ki je uči-

telju tako delo jako dobro plačeval. Milostinje se mu vendar ni upal ponuditi.

A učitelju se godi samo na videz boljše. Stradati mu ni treba, oblači se še tudi, a omaguje pod duševnim in telesnim naporom. Oslablost, bolezen sta gotovi posledici.

Tako življenje je smrt idealom, ono umori vsako vzvišeno misel, in tudi najboljši talenti se na ta način uničijo.

Učitelj, ki bi moral biti zmeraj prijazen in vedrega lica, postane čmeren, posiljeno — kakor mašina — opravlja svoj posel in vedno bolj zanemarljivo svoje dolžnosti.

On, ki bi se naj družabno naobrazil, ki bi moral natančno poznati tudi življenje drugih slojev, se odteguje človeški družbi, ki ga prezira. Zavist do srečnejših stanov mu polni dušo.

Ni se čuditi, če se marsikateri, ki si je ohranil še kaj energije, odpove svojim mladeniškim sanjam in se posveti drugemu poklicu, ki „svojega moža“ bolje redi; ni se čuditi, če mora nekateri večkrat poskusiti z izpitom in ni se čuditi, če je duševno in telesno kretanje marsikaterega učitelja precej nerodno. —

Toda pojdimo dalje in pogledajmo k učitelju-očetu. 10 let po prestanem drugem izpitu, ali — če nima pretrdega tilnika — tudi malo poprej prileze učitelj na drugi klin naše triklinaste lestvice, on postane takojimeno definitivni učitelj (poprej je bil samo podučitelj), in odkažejo mu mesečnih 50 gld.

Ko bi človek ostal sam, bi se že še izhajalo. A „človeku ni dobro samemu biti“, je rekel Bog že v raju, in izkusil je to marsikateri učitelj, ki je užival hrano raznih kuharic, ali pa si moral sam kuhati. Izbere si torej družico in ustanovi si domače ognjišče.

Če je pripeljala žena kaj pohištva s seboj in prinesla kaj dote, se nekaj časa še izhaja, sicer se pa bedno življenje kar nadaljuje.

Kar bi zadostovalo komaj enemu, ne more biti dovolj dvema, trem Kakšno je to življenje, ve le tisti, ki ima priliko intimno občevati z učiteljskimi rodbinami, ker nam na čast moram reči, da večina učiteljev svojo bedo rada zakriva, da ohrani sebi in šoli večji ugled.

A kdor je večkrat nepričakovano pogledal v kuhinjo, kjer se kuha za z otroškim blagoslovom obdarjeno rodbino, ta se je lahko prepričal, da pač želodčki ne bodo šli povsem zadovoljni od mize.

Nemara je tudi slišal, da so otroci svojega očeta in mater zaman prosili kruha, in zalotil je morebiti starše, kako so se solznih oči obrnili od nedolžnih črvčkov, katerim niso mogli te skromne želje izpolniti. Marsikdo je pri takih prilikah že segel v žep in podaril otrokom denarja, da so si kupili kruha. Oče in mati sta se na videz branila, ali pa sta se delala, kakor ne bi videla, da se njunim otrokom milostinja deli.

Da, zgodilo se je že večkrat, da sta iz ljubezni do svojih otrok le-te večkrat napotila, da so se šli igrati z otroci premožnega kmeta, da so dobili tam vsaj kruha.

Glejte, gospoda moja, tako se godi temu imenitnemu kulturnemu činitelju, da ne more niti svojih otrok nasititi!

Gorje pa, če se naseli v tako rodbino še bolezen. Če plača ne zadostuje za navadne vsakdanje potrebe, kje se pa naj vzame denar za oddaljenega zdravnika, za zdravila, boljšo hrano itd.?

Vse se vzame na kredo, če se le dobi, obenem se pa prosi za predplačilo in za podporo pri deželnem šolskem svetu.

Rodbina, ki že poprej ni mogla izhajati z redno plačo, dobiva potem po 10 gld. manj. To ne zadostuje, dolg se množi, in plačilna pola potuje iz roke v roko, da si posamezni upniki po malem vračajo posojeni denar ali plačajo na up dano blago.

Poznam učitelja, ki celih pet let ni imel plačilne pole v rokah in ni hodil ali pošiljal v davkarijo po denar.

Drugi učitelj je pri vsi štedljivosti napravil tekom časa 600 gld. dolga.

Četrty je potrosil 2000 gld. dedščine po svojem očetu k svoji plači in ko je imel sina v šoli, ni njegova rodbina imela tople večerje, razen če so jih sosedje ali prijatelji povabili na furež, gostijo, rešitvo ali kaj sličnega.

Gospoda moja, to niso morebiti izjeme, ne, to se godi redno, kjer se hoče in mora učiteljeva rodbina živiti z učiteljsko plačo.

Da ne more biti drugače, izračuna lahko vsakdo, ki ve, koliko potrebuje ena oseba, oziroma rodbina.

Podal bi Vam, častita gospoda, lahko še mnogo žalostnejše slike iz našega življenja, a mislim, da so že te dovolj žalostne.

A na kaj naj bo ponosen, če mora vedno in vedno pri kakem robotem bahaču posojila prositi in to ponižno prositi, kako naj bo ponosen, če mora trgovcu, krčmarju, rokodelcu naprej povedati, da ima denar! Kako naj bo ponosen, če ga vse prezira radi njegove revščine, kako naj bo ponosen, če se ne more ne dostojno živiti, ne oblačiti! Mlad učitelj je ponosen na svoj poklic.

Kako naj bo pa ponosen, če mora od sosedov milostinjo jemati!

A ne samo ponos, tudi močatost, ki je sicer kras slovenskega naroda, je v nevarnosti. V svoji stiski se navadi marsikateri učitelj klanjati se prazni glavi, polni mošnji ali debelemu trebuhu, samo da si pribori kak pribojšek.

Lastna beda in beda nedolžnih otrok pač omehčata še tako trden značaj, in nikakor se ni čuditi, če začne kak učitelj svoj plašč po vetru obračati.

Da ima šola (oziroma tudi narod) radi takega bednega učiteljevega življenja veliko škodo, je povsem naravno. Beda je smrt idealov, in brez idealov si uspešnega delovanja učiteljev niti misliti ne moremo.

Iz navdušenega učitelja je postal egoističen kruhoborec, iz dobrega pastirja slab najemnik, kateremu ni mnogo mari za izročeno mu mladino.

Pogosto se slišijo tožbe, da šola ne izpolnjuje povsem svoje naloge, in šolske oblasti jih hitro poberejo in pošljejo nam ukaze: storite to, storite ono, prebirajte pridno pedagoške knjige, pripravljajte se vestno za vsako uro, izdelujte podrobne načrte, bodite z vsakomur prijazni, vsakomur postrežljivi. Učitelj mora biti s svojim redom in svojim vedenjem celi občini zgled itd.

Kdo pa se meni, če je učitelju to sploh mogoče, kdo se potruži, da bi videl, zakaj je postal ta in oni učitelj to, kar je danes!

Kjer delujejo naravni zakoni, so pač človeški brezuspešni, in tudi tukaj ne morejo ničesar pomagati, ampak zbujajo le nevoljo med učiteljstvom.

Morebiti mi poreče kdo izmed Vas, cenjeni gospodje, da je že večkrat opazoval učitelje, a še nikoli ni videl te strašne revščine. Da, istina je! Skrivali smo jo, dokler

se je dalo, a bi je ne kazali niti danes, da nas razmere v to ne silijo. Varali smo Vas, varali ves svet, a le malo-kdo ve, koliko žrtev nas je to stalo.

Storili smo, kar se je dalo, napenjali vse svoje moči, da zadovoljimo svet in si priborimo boljše stanje, a nihče se nas ni usmilil, nihče izposloval poboljška nam, narodu pa boljših učiteljev.

Če tedaj šola ne izpolnuje svoje naloge tako, kakor bi želeli ti in oni, ni iskati vzroka v naši brezbriznosti ali malomarnosti, iskati ga je temveč v naših nezadostnih, rekel bi, sramotnih plačah.

A pri tem našem žalostnem življenju ima narod še tudi drugo, veliko škodo. Učitelji, v marsikaterem kraju edini izobraženci, bi mogli storiti mnogo več za probujo in naobrazbo naroda, ko bi mogli imeti in posojevati več časnikov, ko bi se mogli sploh bolj udeleževati narodnih podjetij.

Ne da se določiti, koliko bi pridobili naši časniki, koliko druga književna podjetja, ko bi beda ne uničila pri tolikih učiteljih duševnega življenja. Koliko dopisov, spodbudnih in poučnih člankov, koliko razprav bi lahko poteklo izpod naših peres, koliko naročnikov bi bilo več! In naši otroci, ki so sedaj marsikomu v spodtiko, bi lahko bili steber slovenske inteligence.

Vidite, gospoda moja, tako živi in se razvija večina slovenskega učiteljstva, tega imenitnega kulturnega činitelja.

Morebiti se Vam bo to še vendar neverjetno zdelo, ko berete v zakonu, da so učiteljem odmerjene plače po 600, 700 in 800 gld.

A pomisliti je treba, da so plače razvrščene po službenih krajih in sicer po načelu: čimbolj je kakšen kraj odstranjen, tem manjšo plačo imajo učitelji, in tako se je zgodilo, da so skoraj vse naše šole uvrščene v III. plačilni red, v II. jih je le malo, v I. pa nobene.

Nadalje dobi učitelj po dovršenem učiteljsku le 60% temeljne plače, po prestatem drugem izpitu 80% in zopet po preteku 10 let, ali pa če se mu poprej posreči, uloviti sistemizirano učiteljsko službo, šele polno plačo. Od tistega dne mu rastejo tudi šele petletnice, ki znašajo po 10% temeljne plače. Zgodi se torej prav lahko, da mora marsikdo po 12 in več let službovati, preden doseže plačo, ki se je določila pri uradnikih kot eksistenčni minimum, t. j. 600 gld. —

Da razdelitev plač po krajih ni razmeram primerna, uvidi pač vsakdo, saj je ravno v oddaljenejših krajih življenje mnogo dražje in težavnejše, ko se morajo vse potrebne stvari od daleč dobivati.

Vrhutega bi pa učitelju, ki biva v taki samoti, pristojala tudi kaka nagrada za to, da se odreče marsikateri udobnosti, ki jo ponujajo večji kraji.

Učiteljem naj bi se torej odkazale povsod enake plače, krajevne razlike naj bi se pa poravnale s posebnimi prikladami.

(Dalje prih.)

Jezikov nauk v prvem šolskem letu.

(Jakob Dimnik.)

(Dalje.)

Vidite, ljubi otroci, vi ste že precej veliki, a niste bili vedno taki; nekdaj ste bili prav majhni. In takrat, ko ste bili zelo majhni, to je takrat, ko ste prišli na svet — ko ste bili torej rojeni — še niste

znali govoriti, ne hoditi in ne kruha jesti. Takrat torej so vas nesli v cerkev in gospod župnik, ki v cerkvi mašujejo in pridigujejo, so vas krstili. Rekli so: „Krstim te za — Ivana (Janeza), Marijo i. t. d. To ime ste prejeli pri sv. krstu, zato se imenuje krstno ime.

Imenuj mi svoje krstno ime! Ti! Ti! Ti! S krstnim imenom vas kličejo doma: oče, mati, bratje sestrice in vsi vaši znanci in prijatelji. Tudi jaz sem vas klical do sedaj samo s krstnim imenom; videli ste pa, da vas je več v šoli, ki imate enako krstno ime. Vaš oče imajo pri svojem krstnem imenu še neko drugo ime. Temu imenu pravimo priimek in kedar oče zapišejo svoje ime, ne zapišejo samo krstnega imena, ampak tudi priimek. Zakaj pa? Tak priimek imate tudi vi. Imenuj mi svoj priimek! Ti! Ti! Vidite otroci, vi imate torej dve imeni, krstno ime, katero ste dobili pri sv. krstu in priimek, kojega ste dobili po stariših. Povej mi obe svoji imeni! Ti! Ti! Ti! Povej samo krstno ime! Samo priimek! Ti! Ti! Ti! Ker ima ta priimek vsa vaša rodbina t. j. oče, mati, bratje in sestre, imenuje se tudi rodbinsko ime. Povej mi svoje rodbinsko ime. Ti! Ti! Ti! Povej mi rodbinsko ime svojega očeta! Matere! Brata! Sestre!

Tvoj oče znajo že pisati in kedar zapišejo svoje ime, zapišejo poleg krstnega imena tudi rodbinsko ime. Kedar kdo zapiše ali imenuje poleg svojega krstnega imena tudi svoje rodbinsko ime, pravimo, da se tako piše ta človek. Povej ti svoje krstno ime in priimek (rodbinsko ime)! N. N. Kako se torej ti pišeš? N. N. Kako se pišejo tvoj oče, mati, brat, sestra? Kako se pišeš ti? Ti? Ti? Ti? Pišem se Anton J. Kedar bodem hotel torej vedeti obe tvoji imeni, bodem na kratko vprašal: Kako se pišeš?

Ljubi otroci! Veseli me, da ste mi tako lepo povedali svoja imena. Zelo sem vesel torej, da poznate svoja krstna in rodbinska imena (priimke), da veste torej, kako se pišete. Prav vesel sem, da vas že precej poznam; bomo se že vsaki dan bolje seznanili. Vesel sem tudi, da ste tako lepo sedeli vsak na svojem prostoru in da ste tako radi v šoli. Zato vam hočem povedati pripovedko o nekem dečku, ki ni maral hoditi v šolo ter je zaradi tega postal berač. Potem vam pa povem pripovedko o drugem dečku, ki je pa hodil prav rad v šolo ter postal imeniten in bogat gospod. (Učitelj si izbere kako pripravno pripovedko iz berila, ali si jo pa sam izmisli.) Kateri teh dečkov se ti bolj dopade? Kakošen je bil torej A? Kakošen pa B? Katerega bodeš posnemal? Ti? Ti? Tako je prav! Pridne otroke ima rad Bog in ljudje, lenih in porednih pa nihče ne mara. —

Zdaj pa prav ravno sedite! Tako-le! (Učitelj pokaže.) Zdaj pa vstanite in prav ravno stojte kakor vojaki! Vidite, tako-le! Lepo je, če otroci ravno stojé ali sedé, kakor sveča in se povsod lepo vedejo. Zdaj zopet sedite. Kadar vam rečem: Vstanite! morate vsi hkrati vstati, kakor vojaki. Glejte namé! Kadar porečem: „Vstanite — vstani!“ morate vsi na mah vstati, toda šele na drugo besedo. Vstati morate tudi tedaj, kedar pridem v šolo ali grem iz šole: Stati morate tako dolgo, dokler vam ne velim, da sedite. Ravno tako vstanite tudi, kedar pride kdo drugi, (gg. katehet, vodja, nadzornik) v šolo, če kdo govori z vami ali vas kaj izprašuje. Kedar pa porečem: „Sedite — sedi!“ morate se na drugo besedo vsi hkrati pa prav tiho in mirno